



Vlaams
Parlement

ingediend op **775** (2020-2021) – Nr. 2
10 mei 2021 (2020-2021)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Katia Segers en Klaas Sloomans

over het onderzoek naar de onpartijdigheid
van het VRT-aanbod

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;
Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sloomans;
Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;
Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;
Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneckhout;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Kerkels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;
Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;
Maaik De Rudder, Tinne Rombouts;
Els Ampe, Bart Tommelein;
Gustaaf Pelckmans, Tine Van den Brande;
Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

Documenten in het dossier:

775 (2020-2021) – Nr. 1: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

I.	Toelichting	4
II.	Bespreking.....	5
1.	Vragen en opmerkingen uit de commissie	5
1.1.	Klaas Sloomans	5
1.2.	Bart Tommelein	6
1.3.	Katia Segers	8
1.4.	Orry Van de Wauwer	9
1.5.	Wilfried Vandaele.....	9
2.	Antwoorden van de minister	10
3.	Aanvullende vragen en antwoorden.....	12
	Gebruikte afkortingen	13

Op donderdag 1 april 2021 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een gedachtewisseling over het onderzoek naar de onpartijdigheid van het VRT-aanbod, met Benjamin Dalle, Vlaams minister van Media, Jeugd en Brussel.

(Deze commissievergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Toelichting

Minister *Benjamin Dalle* wijst er eerst op dat het onderzoek van de professoren Peter Van Aelst, Steve Paulussen, Ike Picone en Tim Raats uitvoering heeft gegeven aan de vorige beheersovereenkomst met de VRT. Die stipuleerde dat de onpartijdigheid van het aanbod tegen eind 2020 moet worden onderzocht door onafhankelijke deskundigen. De resultaten van dat onderzoek moeten gedeeld worden met de programmacharterraad, de manager Beroepsethiek, de deontologische adviesraad en de raad van bestuur. Het gevraagde onderzoek sluit aan op eerder onderzoek uit 2015, eveneens in opdracht van de VRT.

De minister vindt het delicaat om in zijn functie commentaar te geven op de studie, maar noemt ze kwaliteitsvol. De studie is niet louter kwantitatief maar ook kwalitatief en vergelijkend, waardoor de context steeds in rekening gebracht is. Een voorbeeld is dat de studie rekening houdt met de nieuwswaarde van het moment bij de keuze van gasten door de redacties. Die beoordeling valt onder hun autonomie.

Dat er verschillende methodes gecombineerd worden, voegt alleen maar waarde aan het onderzoek toe. Zo zijn er een longitudinale vergelijking tussen het nieuws van VRT en VTM, analyses van verschillende cases in verschillende nieuwsmedia, en bevragingen van journalisten en van het publiek. De minister is tevreden dat de journalisten van de VRT constructief aan het onderzoek hebben meegewerkt. Het is een pluspunt te horen dat ze openstaan voor verbetering. Journalisten erkennen ook de rol van de nieuwsombudsman, die verankerd wordt in de nieuwe beheersovereenkomst.

In het algemeen vinden de onderzoekers dat de Vlaamse omroepen hun onpartijdigheidsverplichting goed vervullen. Ze hebben geen grote discrepanties opgemerkt in de keuzes van de Vlaamse audiovisuele media. Het is nu aan de VRT om te beslissen hoe ze met de resultaten en aanbevelingen omgaat.

Minister Dalle is ervan overtuigd dat het onderzoek een nuttig werkinstrument is voor de VRT en haar redacties en hoofdredactie. Het spreekt voor zich dat de VRT de goede punten uit het rapport kan voortzetten en dat ze met de werkpunten aan de slag kan. De minister acht het niet zijn taak om commentaar te geven bij de verschillende aanbevelingen en de manier waarop de VRT ermee moet omgaan. Hij geeft gewoon twee interessante voorbeelden. In kwalitatieve gesprekken met de onderzoekers geven sommige kijkers aan dat ze de indruk hebben dat interviewers soms te veel vissen naar sterke uitspraken en conclusies zonder dat dit voor de kijker een duidelijk informatiedoel dient. Over de zogenaamde vox pops, het ondervragen van mensen op straat, wordt gezegd dat ze een toegevoegde waarde kunnen hebben maar soms ook te sterk de toon zetten. Ook de aanbeveling om zeker te kijken naar personen en experts uit het middenveld, lijkt de minister iets waar redacties mee aan de slag kunnen.

Algemeen blijkt uit het onderzoek een grote vraag naar uitleg en achtergrond bij het nieuws. Daaraan tracht de openbare omroep te voldoen, zoals hij dat trouwens moet doen volgens de beheersovereenkomst, met een ruim aanbod aan duidingsprogramma's. Met die conclusie benadrukt het onderzoek ook het belang van een publieke omroep.

De resultaten van het onderzoek zijn al op verschillende niveaus in de VRT voorgesteld en besproken: in het management, in de raad van bestuur maar ook door de deontologische adviesraad en de programmacharterraad en door de hoofdredacteuren van de journalisten die de neutraliteit moeten verzekeren. In verschillende sessies hebben de professoren hun onderzoek aan de journalisten van de VRT-nieuwsdienst toegelicht. De hoofdredactie heeft verzekerd rekening te houden met de onderzoekconclusies en aan de slag te gaan met de aanbevelingen. Een plan van aanpak wordt in kleinere teams besproken.

De studie is een instrument dat de VRT moet helpen om haar werking en berichtgeving op een zo hoog mogelijk niveau te houden. Ze helpt een spiegel voor te houden voor een van de essentiële criteria, namelijk de neutraliteit. De minister herinnert er nog aan dat neutraliteit ook de onafhankelijkheid van de publieke omroep, en de onpartijdigheid en autonomie van haar redacties omvat.

De huidige beheersovereenkomst, die eind 2020 getekend is, geeft aan de VRM een monitoringsopdracht over de onpartijdigheid van de VRT. Niet de Vlaamse Regering of de politiek in het algemeen zal hiervoor instaan. Het gaat niet om politieke inmenging of enige beknotting van de persvrijheid. De autonomie van de redacties is integendeel een pijler van het Vlaams mediabeleid. De monitoringsopdracht is een van de KPI's van de VRM. Voor de controle kan de regulator zich beroepen op rapporten van de VRT of eigen onafhankelijke controles uitvoeren, en kan ze waar nodig een beroep doen op derden. De VRM zal voor de monitoring van de onpartijdigheid een beroep doen op een externe partner en zal daarvoor een overheidsopdracht uitschrijven. De onpartijdigheid van het informatieaanbod moet gemonitord worden op een kwantitatieve maar ook op een kwalitatieve vergelijkende manier, besluit de minister. Louter turven volstaat daarvoor niet.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen uit de commissie

1.1. Klaas Sloomans

Klaas Sloomans polst naar het doel van deze gedachtewisseling. Welke beleidsmargin heeft minister Dalle om gevolg te geven aan wat het parlement over dit onderzoek te zeggen heeft?

Wat de methodologie betreft, heeft Vlaams Belang wel wat vragen bij de keuze van de casussen. Die keuze zorgt voor een arbitraire vorm van onderzoek, die tot een verkeerde interpretatie zou kunnen leiden. De onderzoekers hebben dat in zekere mate ook toegegeven. Om die reden beperkt Klaas Sloomans zijn commentaar tot het kwantitatieve deel, de harde cijfers.

Hoewel de minister dan wel vindt dat er geen grote discrepanties aan het licht gekomen zijn, zijn de grote ideologische scheeftrekkingen tussen electoraal resultaat en politieke airplay op de VRT voor de spreker een reden tot boosheid. In het rapport staat letterlijk: "Het Vlaams Belang krijgt als grote oppositiepartij relatief weinig aandacht. (...) Wat politieke partijen betreft, stellen we vast dat het Vlaams Belang minder aan bod komt in de berichtgeving (...) Het valt op dat het aandeel spreektijd van Vlaams Belangpolitici nog lager is dan het aantal partijvermeldingen."

In het VRT-journaal bleken politici van de meerderheidspartijen Open Vld, CD&V en N-VA goed voor bijna 70 procent van de spreektijd. De toenmalige oppositiepartij sp.a kreeg 9,5 procent. Groen kreeg 5,3 procent, een minimale maar toch bestaande onderschatting van zijn electoraal belang. Vlaams Belang mocht op slechts 1,9 procent rekenen. De onderzoekers geven aan dat een en ander het gevolg is van een

zekere machtslogica waarbij regeringspartijen meer aandacht krijgen wegens hun grotere beleidsimpact. De vraag is evenwel of een dergelijke disproportionaliteit nog te verantwoorden is. In het rapport staat dat de regeringspartijen het nieuws op de VRT domineren. Dat doet de vraag rijzen of artikel 39 over het verbod op discriminatie tussen de verschillende ideologische strekkingen met de voeten getreden wordt, en of de VRM dan moet ingrijpen om een minimale vorm van proportionaliteit te verzekeren. Redactionele autonomie mag geen wapen zijn om bepaalde ideologische gezindten van het scherm te houden of te discrimineren.

In het onderdeel over de agendasetting geven journalisten zelf aan dat er disproportioneel gemakkelijker gehoor wordt gegeven aan veeleer linkse thema's zoals klimaat. Een journalist zegt daarover: "Ik vind dat in algemene termen onze redactie soms heel snel aan bepaalde verzuchtingen toegeeft als ze uit, laat ons zeggen, politiek correcte hoek komt en het veel moeilijker heeft met andere verzuchtingen." De spreker acht de quote veelzeggend voor de sfeer op de redacties. Siegfried Bracke, een oud-hoofredacteur van de VRT-nieuwsdienst, zei op 30 oktober 2019 in Knack: "Het gaat over een pensée unique die heerst bij de VRT en die is links en groen." Erkent de minister dat probleem? Welke stappen zal hij ertegen ondernemen?

Professor Peter Van Aelst pleitte voor meer transparantie over de redactionele keuzes, onder meer waarom een bepaalde gast uitgenodigd wordt en waarom niet, en waarom een bepaald onderwerp veel aandacht krijgt. Zo krijgt een marginaal probleem als politiegeweld veel aandacht en de studie van De Tijd over de demografische revolutie in de steden geen. De VRT zou zich ook af en toe moeten verantwoorden over die redactionele keuzes. Zal de minister de suggestie van de professor ter harte nemen? Zo ja, hoe?

Professor Peter Van Aelst acht ook verder onderzoek van duidingsprogramma's nodig. Dit onderzoek ging immers enkel over nieuwsprogramma's, over de journaals. De data en de middelen voor een onderzoek van de duidingsprogramma's ontbreken. Zal de minister middelen ter beschikking stellen om die te verzamelen?

Ook kaart Peter Van Aelst de zogenaamde blinde vlekken aan. Hij stelt dat de VRT-redactie blind blijft voor bepaalde problemen. Dat zou vaak het gevolg zijn van de interne homogeniteit van de redacties. Het journalistenkorps van de VRT bestaat grotendeels uit stedelijke en niet-gelovige profielen. Bij een volgende lichting journalisten acht de professor het aangewezen dat de VRT ook in landelijke en christelijke profielen rekruteert. In hoeverre kan het beleid daaraan gevolg geven? Een grotere heterogeniteit in de redactie kan een corrigerend mechanisme in gang zetten.

1.2. Bart Tommelein

Bart Tommelein herhaalt wat hij al in de hoorzitting (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 775/1) heeft gezegd: het is een linke aangelegenheid als politici over onpartijdigheid debatteren. Politici zijn immers betrokken partij. Ze zijn beleidsmakers met een vaak uitgesproken overtuiging. Ze schenken bijzondere aandacht aan de wijze waarop zij en hun partij, en hun politieke medestanders en tegenstanders aan bod komen in de media. De onderzoekers maken een gelijkaardige opmerking ook over de 48 geïnterviewde burgers. De perceptie van partijdigheid blijkt vaak het gevolg van de eigen politieke oriëntatie, voor de doorsnee burger maar dus zeker ook voor politici. Dat neemt niet weg dat een debat in de commissie nuttig kan zijn, niet vanuit een buikgevoel maar met de resultaten van het onderzoek in de hand en steeds met als basisuitgangspunt de persvrijheid en autonomie van de journalistieke redacties, die zo cruciaal zijn in een liberale democratie.

Een kernopdracht van de openbare omroep betreft, zoals in de nieuwe beheersovereenkomst staat, een betrouwbaar, onpartijdig en geloofwaardig informatieaanbod

met de deontologische code en het redactiestatuut als leidende gedragsdocumenten. De onpartijdigheid is een belangrijk onderscheidend element voor de nieuwsredactie van de VRT. In het onderzoek bleek dat de journaals van VTM en VRT op dat vlak weinig van elkaar verschillen. Private media hoeven echter niet per se onpartijdig te zijn.

Het onderzoeksrapport brengt geen zaken naar boven waar de politieke wereld zich fundamenteel zorgen over hoeft te maken. De publieke omroep doorstaat in grote mate de onpartijdigheidstoets. Toch zijn er enkele aandachtspunten, waarvan de onderzoekers er in hun presentatie drie hebben benadrukt. Ten eerste pleiten ze voor meer aandacht voor middenveldactoren. Het komt er voor de VRT op aan te blijven zoeken naar woordvoerders van burgers in duidingsprogramma's. Daarbij moeten ze de vox pops beperken tot nuttige bijdragen. Over wat nuttig is, is natuurlijk discussie mogelijk.

Een tweede aanbeveling is dat de VRT in interviews met politici en beleidsmakers meer moet focussen op echt nuttige informatie in plaats van informatie die in het partijpolitieke spel past. De burgers in het onderzoekspanel en op de sociale media vragen het haantjesgevecht te beperken en een spreker niet te onderbreken als hij nuttige informatie brengt.

De onderzoekers stellen ten derde dat onpartijdigheid het best wordt beoordeeld op het niveau van de volledige berichtgeving, maar dat de VRT er wel rekening mee moet houden dat de kijker per item of uitzending oordeelt. Er kan moeilijk van kijkers verwacht worden dat ze het volledige informatiegamma van de publieke omroep volgen. Dat is een discrepantie tussen de realiteit van de nieuwsconsument en de manier waarop de VRT denkt de onpartijdigheid te garanderen. De openbare omroep moet zich intern beraden over de aanpak hiervan.

De aanbevelingen hoeven niet in een addendum gevoegd te worden. De meeste zijn te herleiden tot bepalingen die al in de beheersovereenkomst staan. Het is wel aangewezen dat de VRT de aanbevelingen ter harte neemt. De VRT-redacties kunnen best aan introspectie doen om te kijken wat goed is, maar vooral om na te gaan wat beter kan. Heeft de minister signalen ontvangen dat de openbare omroep dat doet? Zo ja, hoe? Is er al een intern debat gevoerd? Wat is de appreciatie van de VRT over de resultaten van het onderzoek?

In het onderzoek kwam ook naar voren dat de visie van journalisten op onpartijdigheid niet steeds overeenstemt met de perceptie van het publiek. De onderzoekers suggereren om die perceptiekloof enigszins te dichten door de journalistieke keuzes te verantwoorden en transparant te maken voor het publiek. Dat mag niet raken aan de onafhankelijkheid van de redactionele keuzes. De nieuwsombudsman speelt daarin een rol door bij vragen of klachten redactionele keuzes te duiden. Veel hangt ook af van de wijze waarop de VRT-redactie zelf omspringt met haar informatieopdracht. Hoe staat de minister tegenover de suggestie van meer transparantie over redactionele keuzes? Hoe evalueert de VRT het instituut van de nieuwsombudsman? Voor Bart Tommelein is dat een zeer waardevolle functie. Hoe staan de minister en de VRT tegenover een bewustmaking van journalisten over de wijze waarop hun berichtgeving tot bij het publiek raakt?

Tijdens de hoorzitting kwam het belang van diversiteit in de redactie naar voren. Als een redactie bepaalde zienswijzen en perspectieven niet kent, komen die immers minder snel aan bod. Een commissielid legde al snel de link met politieke voorkeur en een zogenaamde linkse oriëntatie van de redactie. Bart Tommelein gaat er echter van uit dat bij aanwervingsprocedures de politieke en ideologische voorkeuren niet onderzocht worden. Hij doet dat evenmin bij de aanwervingen voor de stad Oostende. Hij rekent erop dat de checks and balances hun rol spelen en dat er onpartijdigheid aan de dag gelegd wordt.

Journalistieke keuzes worden gemaakt door mensen met ervaring en knowhow. Hoe ruimer het universum waarin een redactie functioneert, hoe gemakkelijker het wordt om blinde vlekken te vermijden. Dat is logisch maar niet tot in het oneindige door te trekken, wegens niet aangewezen en onrealistisch. Ook een beperkte VRT-redactie moet in staat zijn alle relevante maatschappelijke thema's, opinies en standpunten te capteren. Dat is haar kernopdracht. Een beperking op diversiteitsvlak mag geen excuus zijn om op dat punt minder goed te scoren. In de beheersovereenkomst wordt terecht bijzondere aandacht geschonken aan diversiteit, maar dan in de hele VRT-organisatie. Hoe kijkt de minister aan tegen de opmerking van de onderzoekers over meer diversiteit in de nieuwsredactie? Hoe moet de opdracht van de beheersovereenkomst zich vertalen in de samenstelling van de journalistieke korps?

Tot slot noemt Bart Tommelein dit onafhankelijke onderzoek een goede zaak. Zo kunnen het parlement en vooral de VRT zelf de vinger aan de pols houden. Het mag dus zeker niet het laatste onderzoek over dit thema zijn. Het commissielid raadt de onderzoekers aan de scope de volgende keer breder te zien. Louter turven hoe vaak politici in journaals aan bod komen, is interessant maar beperkt. Nieuwsmedia zijn ook ruimer dan het journaal en de politieke duidingsprogramma's. Zo zullen onder andere de digitale platformen voorwerp worden van het volgende onderzoek. De spreker verwacht dat het dan zal gaan over de bijdragen op websites, de analyses van VRT-journalisten en de selectie van fragmenten op diverse platformen, waaronder de sociale media. Ook het onpartijdig functioneren van de publieke omroepalgoritmes en andere digitale tools zullen moeten worden geëvalueerd.

Het belangrijkste is evenwel de attitude van de VRT zelf: de wijze waarop haar uitgebreide pool topjournalisten naar het metier kijkt en ermee omgaat, zeker bij het gebruik van complexere technologie. Bart Tommelein rekent erop dat de redactie zichzelf voortdurend in vraag stelt, zonder dat het verlamd werkt. De taak van een onpartijdige, betrouwbare nieuwsleverancier is belangrijk tussen het geweld van alle sociale mediabubbels in. Iedereen die voor de VRT werkt, moet doordrenkt zijn van de gedachte dat het correct informeren van mensen zijn cruciale opdracht is.

1.3. Katia Segers

Katia Segers beaamt dat uitspraken van politici over redacties en mediabedrijven een hachelijke aangelegenheid zijn, aangezien ze altijd betrokken partij zijn.

Het commissielid vindt het nieuwe onderzoek een goede zaak. De kritiek over een rode redactie bestaat al sinds de oprichting van de openbare omroep in 1930. Onderzoek helpt om die kritiek te counteren. Katia Segers raadt iedereen het doctoraatsonderzoek van professor Jean-Claude Burgelman aan, dat aantoonde dat dergelijke discussies al in de jaren 1970 en 1980 gevoerd werden. Ze wil zeker niet terug naar een sterk gepolitiseerde VRT met minuten schermtijd per partij conform de representatie in het parlement.

Dat journalisten goed werk leveren en dat daarin weinig verschil bestaat tussen de nieuwsuitzendingen van VRT en VTM, hebben deze en voorgaande studies afdoende aangetoond. Katia Segers betreurt dat Klaas Sloomans de methodologische correctheid en de wetenschappelijke integriteit van de onderzoekers, eminente communicatiewetenschappers, in twijfel trekt. Het onderzoek kreeg beperkte middelen om de inhoud van het journaal te onderzoeken. De onderzoekers hebben daarnaast ook een bepaald aspect onderzocht van wat Steunpunt Media voordien in kaart bracht. Voor Katia Segers staat de methodologische correctheid van dit onderzoek buiten kijf: een kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse op basis van drie goed gekozen cases, dertien interviews met leden van de VRT-redactie en 48 diepte-interviews met burgers.

Klaas Sloomans concludeert dat de regeringspartijen meer aan het woord komen, maar dat is ook logisch gezien de wetmatigheden van het nieuws. Die zijn al in onderzoek uit de jaren 1950 blootgelegd. Regeringspartijen komen meer aan bod omdat hun beleidsmaatregelen nieuws zijn.

De belangrijkste conclusie van dit rapport is dat er geen problemen zijn met de onafhankelijke positie en berichtgeving van de VRT, en evenmin van de VTM. Desondanks vindt de Vlaamse Regering het nodig om in de nieuwe beheersovereenkomst een extra monitoring in te schrijven. Waarom is die overbodige clausule ingevoegd? Monitoring zal de VRM bovendien met extra werk opzadelen, terwijl het afgeschafte Steunpunt Media zoiets had kunnen uitvoeren.

De bezorgdheid van onder meer de VVJ is dat met die extra monitoring een fnuikende pseudopolitieke controle dreigt. Ook daarover is al academisch onderzoek beschikbaar. Zo blijkt dat BBC-journalisten door een gelijkaardige monitoring voorzichtiger worden in hun journalistieke keuzes, al is zelfcensuur allicht te sterk uitgedrukt. Deze reflex speelt zeker als er bespaard wordt op de openbare omroep – zoals het nu de tendens is in Europa – en journalisten voor hun baan vrezen. De redacties van de VRT en andere mediabedrijven worden bevolkt door uitstekende journalisten en andere professionals die zich niet laten intimideren. Toch acht Katia Segers waakzaamheid geboden voor een volledige journalistieke onafhankelijkheid.

Dat de VRT op alle niveaus met de waardevolle aanbevelingen van de wetenschappers aan de slag gaat, verheugt het commissielid. Zelfreflectie is altijd goed, zeker aangaande diversiteit in alle opzichten: gender, afkomst enzovoort. Ook het geregeld herhaalde journalistenonderzoek van de UGent ontkracht de mythe van de linkse, progressieve journalist. Journalisten zijn er van alle gezindten.

De spreker refereert aan de huidige VRT-campagne, waarbij gebruikers hun nieuwsprofiel kunnen opgeven. In functie van die keuzes krijgen ze dan nieuwsberichten. Het is evenwel belangrijk dat er meer gebeurt dan opinies te bevestigen en mensen in een bubbel te houden. Men hoort hen ook naar andere perspectieven te leiden. Daarom vindt Katia Segers dat de VRT duidelijk moet aangeven hoeveel mensen welke profielen aanmaken, wat ze precies met die data aanvangt en hoe die mensen naar welk nieuws geleid worden.

1.4. Orry Van de Wauwer

Orry Van de Wauwer benadrukt het belang van het onpartijdigheidsonderzoek en wijst er voorts op dat journalistiek geen exacte wetenschap is, wat het belang van loutere tellingen relativeert.

Welke aanbevelingen van het onderzoek zal de minister belichten in zijn opdracht aan de VRM voor de aanbesteding van het nieuwe onpartijdigheidsonderzoek?

Het commissielid heeft er vertrouwen in dat de VRT conform de beheersovereenkomst met de aanbevelingen uit dit onderzoek aan de slag zal gaan.

1.5. Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele vindt dat dit soort onderzoek nuttig blijft. Het helpt de bewindvoerders om na te denken over wat ze precies bedoelen met onpartijdigheid. Dat begrip moet verfijnd en geherdefinieerd worden naarmate er nieuwe media ontstaan.

De spreker geeft Klaas Sloomans gelijk als deze in de eerste plaats kijkt naar het kwantitatieve, en turft hoeveel aandacht iedereen krijgt. Toch is de zaak complexer dan dat. Zo kan iemand veel aandacht krijgen, maar in een slecht daglicht.

De onpartijdigheid van de openbare omroep is van een redelijk niveau. Onderzoek zal de openbare omroep alert houden om een en ander te verfijnen en zichzelf te evalueren. Het onderzoek levert ook interessante nieuwe suggesties op, bijvoorbeeld over de wisselwerking tussen publiek en redactie en over de nieuwsombudsman. Inzicht in de manier waarop een redactie werkt en in de motieven van haar nieuwsselectie, kan heel wat ongenoegen wegnemen. Het is uiteraard niet vanzelfsprekend voor een omroep om zichzelf tot voorwerp te verheffen van een programma.

Meer aandacht voor het gestructureerde middenveld zou Wilfried Vandaele een goede zaak vinden. Met de stem uit de straat wordt dan weer beter omzichtig omgesprongen. Allicht is het ook aangewezen dat redacties zich wat vaker de vraag stellen over hun repercussies op de samenleving, onder meer door de manier waarop ze iets tonen of illustreren.

Wilfried Vandaele staat achter diversiteit op de redactie, die niet uitsluitend uit stedelijke dertigers hoeft te bestaan. Anderzijds zijn er daaraan ook beperkingen en kan de diversiteit niet zo ver gaan dat een redactie ook pakweg tachtigplussers, vinkenzetters en palingvissers in haar rangen moet tellen. Een journalistenexamen moet bovendien objectief zijn, wat bemoeilijkt wordt als representativiteit daarin een grote rol begint te spelen.

Tot slot herhaalt het commissielid dat een onafhankelijkheidsonderzoek een goede zaak is en dat hij hoopt dat de openbare omroep er de nuttige elementen uitpikt.

2. Antwoorden van de minister

Minister *Benjamin Dalle* zal geen commentaar geven bij de vragen over de methodologie, aangezien het aan de onderzoekers toekomt om daarop te antwoorden. De minister heeft enkel gezegd dat er in de berichtgeving geen grote discrepanties ten opzichte van andere media zijn vastgesteld. Inhoudelijke analyses of richtlijnen geven hoort niet tot zijn taken.

Proportionaliteit verzekeren is niet evident. Enkel turven, dus een louter kwantitatieve benadering, zet weinig zoden aan de dijk. Media-aandacht kan ook negatief zijn. Het feit dat een bepaalde partij al genoeg aandacht zou hebben gekregen, mag ook niet verhinderen dat er wordt bericht over actuele thema's waarin ze een belangrijke rol speelt. Als voorbeeld vermeldt de minister de rol van de PS in het schandaal rond Samusocial. Soms gaan politici trouwens niet in op een uitnodiging. Zuivere proportionaliteit is niet wenselijk, maar een zeker evenwicht is dat wel.

Transparantie over redactionele keuzes is een goede zaak, zeker voor de openbare omroep maar ook voor andere media. De nieuwsombudsman kan er bijvoorbeeld op de VRT-websites uitleg bij geven, zowel naar aanleiding van cases als in het algemeen. Keuzes worden onafhankelijk en autonoom gemaakt, maar zijn geen staatsgeheim. Een openbare omroep mag op dat vlak niets te verbergen hebben.

Soms brengt de openbare omroep ook items over hoe een redactie werkt. Karrewiet toonde op TikTok hoe het er achter de schermen van zijn redactie aan toe gaat. Ook de ombudsman geeft op de website inzage op de werkwijze. Misschien zijn er andere methoden denkbaar, oppert minister Dalle, maar het is aan de VRT om die te bepalen.

Wat de samenstelling van het journalistenkorps betreft, moet zoals bij alle andere jobs de kwaliteit primeren. De minister beschikt niet over cijfers over de geloofsovertuiging of woonplaats van de VRT-journalisten. Hij heeft wel eens gezegd dat heel wat journalisten – niet alleen van de VRT – in Brussel wonen, maar die uitspraak was gebaseerd op eigen ervaringen en niet cijfers. Het is delicaat om beleidsmatig in de rekrutering van journalisten in te grijpen. Kwaliteit is daarvoor de basis, met voorts richtcijfers betreffende de verhoudingen tussen mannen en vrouwen,

mensen met en zonder handicap, en met en zonder migratieachtergrond. Politieke overtuiging en geloof mogen geen criteria zijn, mocht het überhaupt mogelijk zijn die conform de privacyregels te meten.

Volgens artikel 39 van het Mediadecreet zijn ook de private televisieomroepen aan onpartijdigheidsregels gebonden. Kranten moeten wel onafhankelijk zijn, maar niet onpartijdig in de strikte zin van het woord, al vindt de minister dat ze dat in praktijk toch proberen.

De VRT heeft aan minister Dalle bevestigd dat ze de bevindingen en de aanbevelingen van het onderzoek ter harte neemt en implementeert. Ze waardeert het werkstuk en is tevreden dat er geen grote discrepanties aan het licht zijn gekomen ten opzichte van andere media. Ze stelt dat de werkpunten haar zullen helpen om haar journalistieke werk te verbeteren.

Dat de nieuwsombudsman uitdrukkelijk vermeld staat in de beheersovereenkomst, wijst op het belang dat de Vlaamse overheid eraan hecht. Ook de VRT ziet deze functie als een belangrijk intern mechanisme.

Minister Dalle gaat ervan uit dat journalisten zich bewust zijn van hun maatschappelijke impact en nadenken over de manier waarop hun boodschap overkomt bij de ontvanger. Een grote maatschappelijke impact brengt immers een grote verantwoordelijkheid met zich mee. De minister rekent erop dat journalisten volwassen genoeg zijn om daarmee om te gaan, wars van enige politieke beïnvloeding. De VRT heeft meegegeven dat volgens het redactiestatuut onpartijdigheid over een langere periode of over een geheel aan berichtgeving wordt beoordeeld. Het is onmogelijk om dat per item te evalueren, hoewel het zeker nodig is dat een journalist voldoende professionele afstandelijkheid bewaart van het item, dat de berichtgeving evenwichtig is en dat er oog is voor hoe de boodschap bij de mediagebruiker binnenkomt.

In een crossmediale wereld met veranderend mediagebruik is onpartijdigheid ook een opdracht op digitale platformen. De onderzoekers hebben wel degelijk www.vrt-nws.be bekeken. Ook voor komende onderzoeken is het een belangrijk aspect. Bij personalisatie van nieuws is onpartijdigheid eveneens een aandachtspunt. In de beheersovereenkomst staat dat registratie van de helft van de Vlamingen als mediagebruikers een doelstelling is. De helft van de geregistreerde gebruikers moet ook geregeld gebruik maken van de VRT-mogelijkheden. Die KPI moet gelezen worden in samenhang met de beoogde smaakverbreding. Dit laatste houdt in dat de mediagebruiker niet enkel in zijn eigen informatiebubbel blijft, maar wordt uitgedaagd om andere bronnen en thema's te consulteren en qua nieuws, maar ook qua entertainment, sport, cultuur enzovoort, ruimer te kijken dan de strikte eigen interessesfeer. De VRT werkt daarvoor onder andere aan de publiekeomroepalgoritmes.

De minister heeft al herhaaldelijk uitgelegd waarom in de beheersovereenkomst een nieuw onderzoek staat. Het is een manier om een en ander te objectiveren. In 2015 deed de VRT dat zelf. In 2020 was er het onderzoek dat vandaag voorligt. In de komende regeerperiode is de VRM daartoe gemandateerd in het kader van zijn opvolging van de beheersovereenkomst. De regulator zal een beroep kunnen doen op externe expertise en schrijft dus de aanbesteding uit. De minister mag geen instructies geven aan de regulator, aangezien die onafhankelijk is in zijn toezichtrol. De VRM zal het lastenboek opstellen op basis van alle relevante gegevens, waaronder vast een grondige lezing van het verslag van deze gedachtewisseling.

De minister heeft zijn standpunt uitgebreid toegelicht aan de VVJ, die begrip opbracht voor de werkwijze. Het stelt de vereniging gerust dat de regering niet zelf de opdracht geeft en dat het onderzoek wordt uitgevoerd op een academisch onderbouwde wijze.

3. Aanvullende vragen en antwoorden

Marius Meremans sluit zich aan bij de stelling uit de hoorzitting dat voor een volledig beeld van de onpartijdigheid van de VRT, ook andere programma's moeten worden geanalyseerd. Infotainmentprogramma's kunnen een politicus naam bekendheid en sympathie helpen verwerven. Ook die zouden in de analyse moeten worden betrokken.

Elisabeth Meuleman ziet een groot verschil tussen de onpartijdigheid zoals die wetenschappelijk gemeten wordt en de steeds ruimer verspreide perceptie dat de VRT partijdig is. Het is in het belang van de openbare omroep om die perceptie te keren. Ziet de minister daartoe mogelijkheden?

In zijn voorstel van resolutie over de nieuwe beheersovereenkomst (*Parl.St. VI.Parl. 2019-20, nr. 397/1*) heeft Groen gevraagd dat de VRT structureel zou samenwerken met het middenveld, wat de inhoud en een betere wederzijdse bekendheid ten goede komt maar ook meer diversiteit aan woordvoerders kan opleveren. De VRT doet dan wel inspanningen om andere mensen aan het woord te laten, maar die stap is voor velen groot. Mogelijk moet er meer ingezet worden op begeleiding en nazorg. Hoe ziet de minister dat?

Het nieuwsaanbod is één aspect, maar bepalender zijn de ontspanningsprogramma's. Politici nemen er graag aan deel gezien de voordelen die ze hen opleveren. De BDW-documentaire heeft recent toch heel wat vragen uitgelokt. Het is niet aan de politieke wereld om daar richtlijnen over te geven, maar denkt de VRT erover na?

Minister *Benjamin Dalle* wijst erop dat artikel 39 van het Mediadecreet focust op onpartijdigheid in informatieprogramma's. De VRT moet dat echter in een ruimer perspectief opvatten. Niet alleen haar nieuws- en duidingsprogramma's, maar ook de omroeporganisatie als geheel moet onpartijdig zijn. De directie heeft de programmaraad gevraagd om duidelijke richtlijnen over onder andere politici in entertainmentprogramma's.

De minister is het ermee eens dat de onpartijdigheid waartoe het rapport concludeert, niet altijd strookt met de perceptie en het publieke debat. Het gaat om een bredere maatschappelijke kwestie, die de VRT en zelfs de media overstijgt. Voorheen waren er enkele zekerheden waarover een relatieve consensus was: de internationale mensenrechten, de Europese integratie, het respect voor de rechtstaat, het geloof in de onafhankelijkheid van rechters, en de persvrijheid. Door de nieuwe vormen van media krijgen tegenreacties nu veel meer weerklank. Dat betreurt minister Dalle.

Vlaanderen heeft een sterke en onafhankelijke pers, waarvan de openbare omroep onderdeel vormt. Mediabashing en VRT-bashing vermijden is een maatschappelijke verantwoordelijkheid. De minister heeft daar geen bijkomende initiatieven voor, maar deelt de bezorgdheid.

Hij is het ten slotte ook eens met de relevantie van het middenveld en acht het belangrijk dat de VRT rekening houdt met de aanbeveling op dat vlak.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Katia SEGERS
Klaas SLOOTMANS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BBC	British Broadcasting Corporation
BDW	Bart De Wever
KPI	key performance indicator
UGent	Universiteit Gent
VRM	Vlaamse Regulator voor de Media
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij
VVJ	Vlaamse Vereniging van Journalisten